

Utvandringen fra Frafjord, Gilja og Dirdal til Amerika

Ved Arne Gilje

Mange fra Gilja, Frafjord og Dirdal tilhørte den store skare av nordmenn som fra ca 1825 og noen år inn på 1900-tallet reiste over det store havet for å finne lykken i Amerika.

Enok og Anne i Rolette County

Min venn og slektning Paul Gilje i Burnsville, Minnesota er barnebarn til Enok Andreas Torsteinson (1858-1915) og Anne Enoksdtr., (1866-1939) Gilje. Begge besteforeldrene kom fra Gilja i Dirdal og bosatte seg i Rolette County i North Dakota, like ved grensen mot Canada. Paul har i annen sammenheng skrevet en artikkel om utvandringen som jeg, noe forkortet og med hans tillatelse, gjengir nedenfor

Her er Pauls historie om utvandringen til Amerika:

Den norske utvandringen til Amerika begynte i 1825, men det var først 48 år senere (1883) at de første emigrantene fra Gilja kom til Amerika.

I løpet av de neste 25 år emigrerte mer enn 60 av beboerne på Gilja. De fleste var enslige menn mellom 17 og 30 år, som forlot foreldre og kjære i Gilja, for det meste for aldri å se dem igjen. Men noen kom hjem igjen etter noen år. Det var ikke mange som emigrerte etter år 1907.

De fleste forlot fjord, dal, fjell og skog i hjemlandet for å slå seg til på den flate og treløse prærien i Mellomvesten i USA. Mellom 1825 og 1900 emigrerte mer enn 400 000 mennesker fra Norge til Amerika. Forskere har gitt oss flere årsaker til denne veldige emigrasjon:

- Økende befolkning og mangel på mark i Norge.
- Muligheten for nybyggere til gratis 160 acres mark i USA (1 acre = 4 047 m²).
- Utbygging av jernbanen til de sentrale delene av det nordamerikanske kontinentet.
- Propaganda om mulighetene på andre siden av Atlanteren.

Selv om emigrantene fra Gilja de første årene hadde bodd innenfor 2-3 km fra hverandre, valgte de forskjellige destinasjoner i Amerika: British Columbia, Alberta, Saskatchewan, Alaska, Washington, North Dakota, Iowa, Minnesota, Illinois og New York.

Men North Dakota var den mest populære destinasjonen, muligens på grunn av at jernbanen 15 år tidligere hadde nådd fram til Red River Valley, ved den østlige grense mot Minnesota. På den tiden da de første emigrantene fra Gilja kom, på slutten av 1880-tallet, lå nybyggerplasser som var tilgjengelige meget lenger vest og mindre produktive.

Enok Torsteinson Gilje (1858-1915) etablerte det første "Gilje-emigrant- nybygg" i North Dakota. Det var i 1888, i Leonard Township, Rolette County. Det lå ca 25 km sør for den kanadiske grensen og ca 150 km vest for Red River Valley. Nærmeste tre stod ca 15 km mot nord, i utkanten av noen høyder som gikk under navnet Turtle Mountains. Som vanlig ved de fleste nybygg, bygde Enok sitt første hus av gresstorv og jordklumper.

1889 giftet Enok seg med sin kjæreste, Anne Enoksdtr. Gilje (1866-1939), som på Gilja hadde sitt hjem tvers over veien fra Enoks hjem. Annes brudekjole ble brukt til gardiner i det første jordhuset.

Fire av Annes brødre, Lars, Peder, Thorvald og Tore, slo seg ned innenfor tre km. fra Enok og Anne. Tore var i Amerika i åtte år før han vendte tilbake til Norge. Fire andre brødre, Maurits, Thomas, Severin og Tobias, totalt 8 immigranter fra samme familie, slo seg ned i Minnesota og Iowa. Thomas, Severin og Tobias døde av tyfoidfeber kort tid etter ankomsten til USA.

I et brev til sin familie på Gilja forteller Anne i 1891 at hun bor 10 km fra Turtle Mountain Indian Reservation: "Indianere og jegere har også begynt å farte rundt med deres våpen for å skyte fugl og vilt... Vi synes det er så morsomt å se dem rundt omkring oss. De skader ingen, og når de av og til kommer for å be om et stykke brød, gir vi dem det med stor glede, ettersom vi har mer en nok for oss selv".

Enok og Annes gård tilhører fremdeles (2001) Gilje-familien. Errol Gilje og Andy Gilje, oldebarn til Enok og Anne, bruker fremdeles marken. Dwigth Gilje bruker marken etter sin bestefar Lars Gilje.

*Burnsville, Minnesota USA
November 2001
Paul Gilje*

Brevet fra Amerika

I februar 1888 skrev Enok Torsteinson Gilje, som da hadde emigrert til Amerika, et brev hjem til sin bror Torstein Torsteinson Gilje på Gilja i Dirdal. Av brevet framgår det at Enok hadde fått en forespørsel om å sende en billett hjem til Norge for at Erik Olson Gilje skulle kunne reise over til Amerika.

Paul A Gilje, Burnsville, Minnesota, USA, barnebarn til Enok, har originalen til dette brev. På de neste sidene finner du en fotografisk (digital) kopi av originalen.

På følgende sider finner du så en renskrivning av brevet (på ekte Dirdal-dialekt)

11

Mr. T. T. Gilje

Inkje nat lenje siame jak eg her
ifraa han Erich haus Ola og i den skrive,
sen ber han, om eg vil seuma Belich aa
da sko eg maa jeda ha hog te jeda, men
da eg inkje e rigtig fri for te ha naaga Penges
der heima saa ha eg taugt te bedag om inkje
du kunde ha te la han ~~for~~ ^{for} sjaa dag af mine
Penge, Vexelskurser Kan der ma indgaas
men saa e da inkje nok ma da eg haaga
taugt paa da at ei jenta sko hat belich
hvis hu vil reisa, om du daa villi kjoba til
dei bedje to, dei 147 Kr. oo saa de brodre jak
laama i Havanger daa de folde mag paa
reisae vel sikkert kunna bli nok for
kjoba den ene — for min betalt e
folte 130, oo dei Kan sjol velje plasen Kan
dei vil hen, hvis dei folst aa gaar til en plas
bedje, Kan sj en liden reduction i prisen
kunne daa ^{Side 3} farast. Eg ska siame sjaa
aa inkje koma saa snart igjen ma krav

Om Søndagen den 1 Mai
va Veen saa varme da
vondt te gaa inod han
men om Mandagen va
Kalk saa eg tragte for
Vatte inde par chagren
men saa lokaa va
eg hadde got Troia aa
Ljinhua saa ijen
sda Varant aa kalt for
fort.

eg veid inkje mer denud
gaarjen de for vera adle
sanne Kjæligt hilset
eller Artodigst

Enok Gilje

Meroa

Side 4

Mitchell C. O. Iowa
North America

Komend jeg af den "diva Blana" vil jeg i den
 give mulighed om at jeg igaar fik sine yndlings
 agerter fra Stormen. Alle vel horede den begynde
 sin hande vand i Jowa han havde langt i adbragt
 mig der, min nei han blev i Kugler, holdt sig og
 se gaaede ned med hvide haderne af guld og sølv

Komme omsteden til den der har sin, der er nok fremmed for Udsættelse

Om de ikke bli naagaa reis med
 mig til den store Staden Chicago dan jer
 eg magte her runde en plas den næste
 jernbanestation bli Willow City
 Rollette Co. Dakota, eg vil hoire ka
 Iren seie næste gang han skriver eg
 tror han maa ha faat ifra mig naa
 for eg an tage de jera bave e naa i the
 big City, i Chicago siden jeg reiste fra Jowa
 kjame eg te rusla herfra saa ska eg
 paanyt lade hore fra mig. I den
 altsaa ikke besvare denne gang.

Det gaar alt med liden sin gamle Gang, jeg
 hoier der jodes flere og flere Sommer, Mos har
 altsaa nu rundt om sig en stor Flok
 af Bornebom, ja, det er vist David som
 siger, De Born er Herrens gave Lirs
 Tugter en Side 5
 4-2-1888 } Venligst
 Enoke Gilje.

Renskrivning av brev fra Enok Gilje¹ i Amerika til T.T. Gilje² i Norge.

(blad 2)

Hr. T.T. Gilje

Inkje rat lenje siane fæk eg brev ifraa han Erich³ hans Ola⁴ og i den skrivelsen ber han om eg vil senna Beliet aa dæ sko eg naa jedna ha hog te og jæra men da eg inkje e regtig fri for te ha naagaa Penger der heima saa hæ eg tængt te be dæg om inkje du kunde ha te la han faa af mine Penga⁵, Vexselkursen kan der med indgaaes men saa æ dæ inkje nok mæg dæ eg hæ ogsaa tængt paa dæ at ei Jenta⁶ sko hat beliet hvis hu vil reisa, om du daa ville kjøba til dei bedje to, dei 147 Kr av saa De brödre fæk laana i Stavanger daar De földe mæg paa reisa⁷ vel sikkert kunna bli nok for te kjøba den eine – for min betalte eg inkje folt 130,00 dei kan sjöl velja plasen kor dei vil hen, hvis dei fölest aa gaar til en plas bedje, kansje en liden reduction i prisen kunne daa jærast. Eg ska siarne sjaa aa inkje koma saa snart igjen med krav.

(blad 3)

Om dæ inkje bli naagan reis med mæg til den sore (store?) Staden Chicago daa jer eg mæg te her rundt en plas den næreste Jernbanestation blir Willow Citty Rolette Co. Dakota, eg vil höira ka Sven⁸ seie næste gang han skriver eg trur han maa ha faat ifraa mæg naa for eg antæge dæ fjæra breve æ naa in the big Citty i Chicago siden jeg reiste fra Iowa Kjæme eg te rusla herifraa saa ska eg paa nyt lade höre fra mej⁹. De maa altsaa ikke besvare denne gang. Det gaar alt med tiden sin jævne Gang, jeg hörer der födes flere og flere Sønner, Mor har altsaa nu rundtom sig en stor Flock af Börnebörn, ja, det er vist David som siger, Se Bör nere Herrens gave Livs Frugter er en Sön.

4-2-1888 Venligst Enok Gilje

¹ Enok Andreas Torsteinson Gilje, født 8/4 1858 på Gilja, død ¾ 1915 i Rolette, ND, USA.

² Enoks bror, Torstein Torsteinson Gilje, 1840-1900 (Gamle Torstein).

³ Erik Olson Gilje, født 11/3 1866 på Gilja, død i USA.

⁴ Eriks far, Ola Erikson Handeland (Gilje), født i Åseral 1811, død 1902 på Gilja.

⁵ Enok hadde nok en del penger i forvar hos Torstein.

⁶ Vi vet ikke sikkert hvem denne jenten var, men vi tror det var Enoks blivende kone Anne Enoksdr., 1866-1939.

⁷ Jeg tror noen av hans brødre fulgte ham til Stavanger hvor han tok båten til USA

⁸ Enoks bror, Sven Torsteinson Gilje, 1851-1911. Sven emigrerte til USA 1883 men reiste senere tilbake til Norge

⁹ Enok hadde nok ennå ikke bestemt seg hvor han skulle bo. Han var først i Iowa og Minnesota, før han til slutt slo seg ned i N.Dakota.

(På samme blad, men opp og ner)

Förend jeg afsender ”deisæ Blanaaa” vil jeg i samme give melding om at jeg igaar fik brev igjen fra Sven¹⁰ ligeledes fra Kornelius¹¹. Alt vel höres ifra begge hold. Sven havde været i Iowa han havde tængt at træft mig der, men nei han blev skuffet hvilket jeg synes nu er ganske leit mintro (der han paa at gjöre sig ferdig og skal til Norge dæ tote eg var ganske jilt.

(langs med kanten på bladet)

Kornelius omtaler et brev du har sent, det er nok kommet paa Vildvandring, det sidste jeg modtog var 3. Mai f.A. (*forrige år(1887?)*)

(blad 4 er nok en del av et brev avsendt fra Iowa den 1. mai 1887.)

Om Söndajen den 1. Mai (1887¹²) va Veen (*vinden?*) saa Varne dæ vondt te gaa imod han men om Mondajen va Kalt saa æg trægte paa Vætte (*vanter?*) ude paa Aagren men saa lokaa va æg hade goe Tröia aa Sjinhuva naa ijen æ dæ Varmt aa alt for tort.

Æg veid inkje meir dennæ gaanjen. De fer væra adle samme.

Kjærligt hilset Aller Ærbödigst

Enok Gilje.

Meroa P.O.

Mitchell C.o. Iowa

North America

Malmö 21. januar 2007

Renskrivet av

Arne Gilje

Fågelbacksg. 4A

217 44 Malmö

¹⁰ Se note 8 på foregående side.

¹¹ Enoks bror, Kornelius Torsteinson Moen (Gilje) 1847-1941.

¹² Ettersom 1. mai var på en søndag vet vi at året var 1887.